

Projekt Realizacyjny  
do Strategii Rozwiązywania Problemów  
Społecznych w Szczecinie na lata 2009-2015,  
Przyjęty zgodnie z Uchwałą nr XXX/742/08  
Rady Miasta Szczecin  
z dnia 18 grudnia 2008 r.

**LOKALNY SYSTEM WSPARCIA DZIECKA I RODZINY  
GMINY MIASTA SZCZECIN  
NA LATA 2009 – 2015**

Szczecin, marzec 2009 r.

## SPIS TREŚCI

1. Wstęp .....	3
2. Cele projektu .....	4
2.1. Zapobieganie umieszczeniu dziecka w opiece zastępczej.....	4
2.2. Rozwój i wsparcie rodzicielstwa zastępczego .....	5
2.3. Przekształcenie placówek opiekuńczo-wychowawczych .....	6
2.4. Pomoc w integracji ze środowiskiem osób opuszczających rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze .....	6
2.5. Reintegracja rodziny.....	7
3. Zakładane efekty realizacji projektu .....	7
4. Proponowani partnerzy w realizacji projektu .....	8
5. Podsumowanie .....	8

## 1. Wstęp

Rodzina jest naturalnym, koniecznym i niezastąpionym środowiskiem życia, rozwoju i wychowania dziecka. Pozbawienie dziecka tego środowiska powoduje w jego rozwoju i wychowaniu nieuniknione zaburzenia, dlatego ważna jest wczesna interwencja i wsparcie rodziny, znajdującej się w trudnej sytuacji w odbudowywaniu prawidłowych relacji w rodzinie oraz we właściwym wypełnianiu ról społecznych przez jej członków.

Opieka nad dziećmi pozbawionymi wsparcia najbliższych powinna stanowić trwały element prorodzinnej polityki Gminy Miasta Szczecin. Udzielanie pomocy nie powinno ograniczać się tylko do sytuacji kryzysowych i oddziaływań interwencyjnych. W systemie opieki nad dzieckiem nie może chodzić tylko o rozbudowę systemu rodzinnej opieki zastępczej, jako wyrazu ochrony dziecka i jego praw. To przede wszystkim obowiązek podejmowania działań o charakterze prewencyjnym, profilaktycznym. Stąd wymóg pomocy rodzinie i pracy z rodziną w jej najbliższym otoczeniu i w różnorodnych formach środowiskowych bez potrzeby odrywania dziecka od rodziny. Głównym zadaniem i istotą działań pomocowych powinna być ochrona dzieci przed wkraczaniem w zastępczy model opieki.

W sytuacjach gdy rodzina ma trudności z wypełnianiem swoich zadań może skorzystać z całej gamy form pomocy. Ustawa o pomocy społecznej oprócz świadczeń pieniężnych wymienia również cały szereg świadczeń niepieniężnych. Jako główne świadczenie niepieniężne wymienia pracę socjalną, rozumianą jako działalność zawodową mającą na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Tak więc praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Rodzina może w myśl założeń ustawy skorzystać również z poradnictwa rodzinnego, terapii rozumianej jako działania psychologiczne, pedagogiczne, specjalistyczne, mającej na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania jej zadań. Pomoc ta powinna być świadczona przez specjalistów przygotowanych do pracy z rodziną w jej środowisku lokalnym. Dzieci w pierwszej kolejności powinny korzystać z pomocy placówek wsparcia dziennego przy równoczesnym współdziałaniu innych form wspomagających rodziców. Dopiero gdy te formy pomocy zawiodą należy zapewnić dziecku opiekę i wychowanie w rodzinie zastępczej, a gdy to jest niemożliwe (z różnych powodów) w całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej. I w tym momencie praca z rodziną nie może się zakończyć, musi być prowadzona dalej w celu szeroko rozumianej reintegracji, która może zakończyć się sukcesem największym jakim jest powrót dziecka do rodziny. Koniecznością stało się zahamowanie rosnącej skali umieszczeń dzieci w zastępczych formach opieki oraz podejmowanie działań zmierzających do wzrostu liczby powrotów dzieci do rodzin naturalnych. Można to osiągnąć rozwijając bazę placówek pomocy i wsparcia (opiekuńczego i specjalistycznego) oraz rozwijając nowe formy pracy z rodziną. Równocześnie należy dążyć do zapewnienia odpowiednich warunków dla młodzieży opuszczającej rodziny zastępcze i całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz przygotowywać wychowanków do samodzielnego funkcjonowania w życiu społecznym.

Konieczność opracowania tego projektu wynika z zapisów przyjętej przez Radę Miasta Szczecin Uchwałą Nr XXX/742/08 z dnia 18 grudnia 2008 r. Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Szczecinie na lata 2009 – 2015. Zakłada zbudowanie w tych latach lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną we współpracy ze służbami, instytucjami i innymi podmiotami zajmującymi się pomocą dziecku i rodzinie w celu osiągnięcia ich prawidłowego funkcjonowania.

## **2. Cele projektu**

### **2.1. Cel główny: Zapobieganie umieszczeniu dziecka w opiece zastępczej**

#### **Cele szczegółowe:**

- 2.1.1. Wyłonienie kluczowych partnerów do realizacji projektu oraz utworzenie zespołu interdyscyplinarnego, którego zadaniem będzie opracowanie procedur współpracy między instytucjami i organizacjami mającymi na celu udzielenie wszechstronnej pomocy rodzinom;
- 2.1.2. Opracowanie listy trudności, z których pokonaniem rodziny niezaradne wychowawczo i życiowo nie są w stanie poradzić sobie samodzielnie;
- 2.1.3. Opracowanie „mapy” instytucji i organizacji funkcjonujących w Szczecinie, których zadaniem jest udzielanie pomocy rodzinom ze względu na rodzaj występujących w nich trudności, co może skutkować niewydolnością wychowawczą (z uwzględnieniem dostępności i barier do pokonania);
- 2.1.4. Opracowanie, w oparciu o stale dokonywaną diagnozę potrzeb, propozycji rozwoju poszczególnych rodzajów wsparcia dla rodzin niezaradnych wychowawczo i życiowo wraz ze wskazaniem możliwości ich finansowania, w tym w szczególności rozwój i poszerzenie oferty placówek wsparcia dziennego – opiekuńczych i specjalistycznych wraz z miejscami hostelowymi oraz poszerzenie dostępności do opieki żłobkowej i przedszkolnej dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych;
- 2.1.5. Poszerzenie oferty i dostępności do usług specjalistycznych, w tym rozwój specjalistycznego poradnictwa rodzinnego i wolontariatu, z uwzględnieniem działań w zakresie zapobiegania uzależnieniom i stosowaniu przemocy oraz niedostosowaniu społecznemu;
- 2.1.6. Opracowanie procedur współpracy między instytucjami i organizacjami w zakresie udzielania informacji o możliwości skorzystania przez rodzinę z danego rodzaju pomocy i o konieczności objęcia rodziny wsparciem i nadzorem oraz w zakresie tworzenia i pracy zespołów interdyscyplinarnych, których celem jest udzielanie wsparcia poszczególnym rodzinom, w ich najbliższym środowisku;
- 2.1.7. Przyjęcie przez instytucje i organizacje do realizacji procedur współpracy oraz udzielenia wsparcia poszczególnym rodzinom zgodnie z opracowanymi procedurami;
- 2.1.8. Rozwój współpracy i koordynacji działań oraz szybkiego reagowania instytucji zajmujących się problematyką dziecka i rodziny, w tym w zakresie zapobiegania

- uzależnieniom, stosowaniu przemocy i niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży;
- 2.1.9. Stałe prowadzenie akcji informacyjnej dla rodzin, instytucji i organizacji w zakresie dostępności do poszczególnych rodzajów wsparcia oraz uaktualnianie tych informacji;
  - 2.1.10. Promowanie idei dobrze funkcjonującej, zaradnej życiowo i wychowawczo rodziny;
  - 2.1.11. Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji i umiejętności kadr pomocy społecznej i innych instytucji i organizacji zajmujących się pomocą dziecku i rodzinie oraz dostosowanie ilości kadry specjalistycznej do pracy z dzieckiem i rodziną, w tym rozwój asystencji rodzinnej.

## **2.2. Cel główny: Rozwój i wsparcie rodzicielstwa zastępczego**

### **Cele szczegółowe:**

- 2.2.1. Stałe prowadzenie kampanii społecznych, akcji i wszelkiego rodzaju inicjatyw promujących ideę rodzicielstwa zastępczego, w tym tworzenie niespokrewnionych z dzieckiem rodzin zastępczych, w szczególności zawodowych i placówek rodzinnych;
- 2.2.2. Diagnozowanie oraz monitorowanie zaspokojenia potrzeb w zakresie zapewnienia dzieciom pozbawionym opieki rodziców rodzinnej opieki zastępczej;
- 2.2.3. Poszerzenie oferty i dostępności do usług specjalistycznych, w tym rozwój specjalistycznego poradnictwa rodzinnego dla osób prowadzących rodzinne formy opieki zastępczej;
- 2.2.4. Organizowanie dla rodzinnych form opieki zastępczej grup wsparcia zróżnicowanych ze względu na różnorodność problemów i potrzeb społecznych;
- 2.2.5. Organizowanie grup terapeutycznych, korekcyjnych, kompensacyjnych, psychoedukacyjnych dla dzieci umieszczonych w rodzinnych formach opieki zastępczej i dzieci biologicznych z tych form opieki;
- 2.2.6. Rozwój wsparcia wolontaryjnego dla rodzin zastępczych w wypełnianiu ich funkcji socjalizacyjno-edukacyjnej;
- 2.2.7. Pomoc w organizowaniu czasu wolnego dzieciom umieszczonym w rodzinnych formach opieki zastępczej i różnych form wypoczynku dla rodzinnych form opieki zastępczej, w tym np. organizowanie wyjazdów i turnusów socjoterapeutycznych dla dzieci umieszczonych w rodzinnych formach opieki zastępczej i dzieci biologicznych z tych form opieki oraz dla rodzin z dziećmi;
- 2.2.8. Rozwój bazy lokalowej dla potrzeb rodzicielstwa zastępczego – w szczególności w celu utworzenia większej liczby placówek rodzinnych i zawodowych rodzin zastępczych;
- 2.2.9. Prowadzenie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze i do prowadzenia placówek rodzinnych oraz ich kwalifikowanie;
- 2.2.10. Podwyższanie umiejętności i kompetencji osób prowadzących rodzinne formy opieki zastępczej;

- 2.2.11. Szkolenie i podnoszenie umiejętności i kwalifikacji pracowników pomocy społecznej w zakresie wsparcia i współpracy z rodzinnymi formami opieki zastępczej oraz rodzicami dzieci umieszczonych w rodzinnej opiece zastępczej i dostosowanie ilości kadry specjalistycznej do pracy z dzieckiem i rodziną, w tym rozwój asystencji rodzinnej;
- 2.2.12. Rozwój współpracy i koordynacji działań oraz szybkiego reagowania instytucji zajmujących się problematyką dziecka i rodziny, w tym w zakresie zapobiegania uzależnieniom, stosowaniu przemocy i niedostosowaniu społecznemu.

### **2.3. Cel główny: Przekształcenie placówek opiekuńczo-wychowawczych**

#### **Cele szczegółowe:**

- 2.3.1. Utworzenie jednej wielofunkcyjnej placówki opiekuńczo-wychowawczej, spełniającej obowiązujące standardy, odpowiednio zabezpieczającej potrzeby dzieci wymagających całodobowej opieki i wychowania, w tym w filiach do 14 wychowanków i mieszkaniach usamodzielnienia, łączącej w sobie funkcję interwencyjną i socjalizacyjną oraz dzieci zagrożonych umieszczeniem w opiece zastępczej poprzez prowadzenie specjalistycznych grup wsparcia dziennego i specjalistyczne poradnictwo dla rodziców i opiekunów, jak również zapewniającej miejsca dla pełnoletnich wychowanków w mieszkaniach chronionych i w wyjątkowych przypadkach miejsca hostelowe dla rodziny z dziećmi;
- 2.3.2. Zmniejszanie liczby dzieci przebywających w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych poprzez działania zmierzające do:
- powrotu dziecka do rodziny,
  - umieszczenia dziecka w rodzinie adopcyjnej i zastępczej oraz w placówce rodzinnej.

### **2.4. Cel główny: Pomoc w integracji ze środowiskiem osób opuszczających rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze**

#### **Cele szczegółowe:**

- 2.4.1. Wsparcie i pomoc w tworzeniu warunków mieszkaniowych dla pełnoletnich wychowanków, w tym tworzenie systemu mieszkań chronionych i ośrodków wsparcia dla osób opuszczających rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze, z uwzględnieniem ich specyficznych potrzeb oraz zwiększenie możliwości zamieszkania pełnoletnich wychowanków w mieszkaniach socjalnych;
- 2.4.2. Rozwój wsparcia i poradnictwa specjalistycznego, w tym zawodowego dla pełnoletnich wychowanków z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych;
- 2.4.3. Promowanie i inicjowanie działań przygotowujących wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych do odpowiedzialnego funkcjonowania w świecie dorosłych;

- 2.4.4. Podejmowanie działań mających na celu aktywizację zawodową i społeczną oraz podnoszenie kwalifikacji pełnoletnich wychowanków;
- 2.4.5. Szkolenie i podnoszenie umiejętności i kwalifikacji pracowników pomocy społecznej w zakresie wsparcia i współpracy z pełnoletnimi wychowankami z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz dostosowanie ilości kadry specjalistycznej do pracy z pełnoletnimi wychowankami.

## **2.5. Cel główny: Reintegracja rodziny**

### **Cele szczegółowe:**

- 2.5.1. Poszerzenie oferty i dostępności do usług specjalistycznych, w tym rozwój specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, w celu powrotu dziecka z opieki zastępczej do rodziny naturalnej;
- 2.5.2. Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji i umiejętności kadr pomocy społecznej oraz dostosowanie ilości kadry specjalistycznej do pracy z dzieckiem i rodziną, w tym rozwój asystencji rodzinnej;
- 2.5.3. Stała indywidualna praca z rodziną dziecka umieszczonego w opiece zastępczej prowadząca do reintegracji rodziny;
- 2.5.4. Rozwój i poszerzenie oferty placówek wsparcia dziennego, w tym w kierunku tworzenia placówek opiekuńczych i specjalistycznych w szczególności dla dzieci powracających z opieki zastępczej do rodzin własnych;
- 2.5.5. Poszerzenie dostępności do opieki żłobkowej i przedszkolnej dla dzieci z grupy ryzyka;
- 2.5.6. Stała diagnoza potrzeb i monitoring w zakresie zapobiegania ponownemu umieszczeniu dziecka w opiece zastępczej;
- 2.5.7. Rozwój współpracy i koordynacji działań oraz szybkiego reagowania instytucji zajmujących się problematyką dziecka i rodziny, w tym zapobiegania i leczenia uzależnień i stosowania przemocy oraz niedostosowaniu społecznemu, w celu uniknięcia ponownego umieszczenia dziecka w opiece zastępczej;
- 2.5.8. Podejmowanie działań mających na celu aktywizację zawodową i społeczną oraz podnoszenie kwalifikacji rodziców dzieci umieszczonych w opiece zastępczej i utrzymanie przez nich zatrudnienia po powrocie dziecka do rodziny.

## **3. Zakładane efekty realizacji programu:**

- 1. Gwarancja racjonalnego podejmowania działań w zakresie rozwiązywania problemów rodziny i dziecka;
- 2. Zwiększenie możliwości na pozyskanie dodatkowych środków na różne formy pomocy dziecku i rodzinie;
- 3. Skuteczne wspieranie rodzin dysfunkcyjnych i zastępczych w wypełnianiu ich funkcji;
- 4. Utworzenie placówki wielofunkcyjnej spełniającej standardy usług, opieki i wychowania i zabezpieczającej potrzeby dzieci na terenie Miasta Szczecin;

5. Utworzenie nowych rodzin zastępczych, w tym niespokrewnionych z dzieckiem i zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem o charakterze pogotowia rodzinnego, wielodzietnych i specjalistycznych oraz placówek rodzinnych, co gwarantuje najbardziej korzystną zarówno pod względem psychologiczno-pedagogicznym, jak i finansowym formę opieki;
6. Podwyższenie umiejętności i kompetencji osób prowadzących rodzinne formy opieki zastępczej w zakresie opieki i wychowania;
7. Utworzenie dodatkowych miejsc wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, dostosowanych programowo i kadrowo do lokalnych potrzeb;
8. Zmniejszenie liczby dzieci kierowanych do opieki zastępczej, w tym głównie do całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych;
9. Przygotowanie pełnoletnich wychowanków z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych do samodzielnego życia w społeczeństwie;
10. Zwiększenie liczby dzieci powracających z opieki zastępczej do rodzin własnych;
11. Rozwinięcie poradnictwa specjalistycznego i rodzinnego;
12. Nawiązanie ścisłej współpracy według wypracowanych procedur działania pomiędzy instytucjami zajmującymi się pomocą dziecku i rodzinie;
13. Zabezpieczenie odpowiednio przygotowanej kadry pomocy społecznej do potrzeb lokalnych w zakresie pracy z dzieckiem i rodziną;
14. Zbudowanie systemu diagnozy i monitoringu funkcjonowania rodzin i dzieci objętych pomocą.

#### **4. Proponowani partnerzy w realizacji projektu:**

1. Urząd Miasta Szczecin;
2. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Szczecinie;
3. Całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze;
4. Placówki wsparcia dziennego;
5. Ośrodki adopcyjno-opiekuńcze;
6. Placówki oświatowe;
7. Placówki służby zdrowia;
8. Instytucje kultury, placówki sportu i turystyki;
9. Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinie;
10. Zarząd Budynków i Lokali Komunalnych w Szczecinie;
11. Szczecińskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego w Szczecinie;
12. Sądy Rejonowe w Szczecinie;
13. Komenda Miejska Policji w Szczecinie;
14. Straż Miejska w Szczecinie;
15. Organizacje pozarządowe, osoby prawne i inne instytucje zajmujące się statutowo pomocą dziecku i rodzinie.

#### **5. Podsumowanie**

Prezentowany projekt jest zgodny ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Szczecinie na lata 2009 – 2015 przyjętą uchwałą Nr XXX/742/08 Rady Miasta Szczecin z dnia 18 grudnia 2008 r. oraz z kierunkami polityki prorodzinnej państwa. Projekt ten jest dokumentem planistycznym, który pozwala ukierunkować

długofalowe działania służb i instytucji w zakresie wspierania dziecka i rodziny. Zakłada on elastyczne dostosowywanie funkcjonujących i nowotworzonych instytucji i placówek do zmieniających się lokalnych potrzeb mieszkańców.

Projekt opracowany został przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Szczecinie, który zgodnie z ustawą pomocy społecznej jest koordynatorem realizacji założeń wynikających z zapisów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Szczecinie.

Głównym celem projektu jest zbudowanie skutecznego systemu wsparcia i opieki dla dziecka i rodziny, w tym ograniczenie liczby dzieci umieszczanych w opiece zastępczej, wzmocnienie funkcjonowania różnych form opieki zastępczej z priorytetowym rozwojem rodzicielstwa zastępczego oraz przygotowanie do życia w społeczeństwie dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym.

W celu osiągnięcia zamierzonych celów w realizację projektu będą włączone instytucje, placówki i organizacje pozarządowe, które swoimi działaniami wspierają funkcjonowanie dzieci i ich rodzin.